

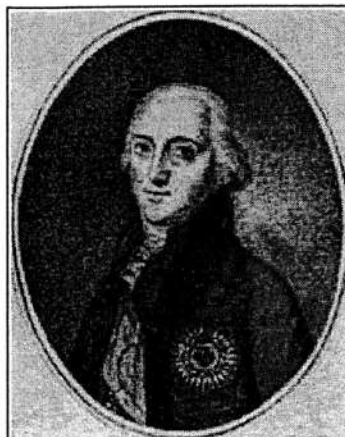
Tudomány- és technikatörténet CD-OM-on XIII.

A múlt magyar tudósai

Az Akadémiai Kiadó gondozásában 1970 óta jelenik meg az a kismonográfia-sorozat, amely a kiemelkedő hazai tudósok életét és munkásságát dolgozza fel. E tudósok – három Nobel-díjas, több Kossuth-díjas, többségükben egyetemi-főiskolai tanárok és/vagy akadémiai tagok – a biológiától a filozófiáig, a közgazdaságtantól a matematikáig, a mérnöki tudományoktól a nyelvészetig, az orvostudománytól a vegyészetig a tudomány számos ágát képviselik. Valamennyiükben közös, hogy az általuk képviselt szakterület vagy ismeretkör legnagyobb, maradandót alkotó, nemegyszer iskolateremtő egyéniségei, akik az általános magyar kultúra meghatározó alakjai is egyben.

A sorozat egyes köteteit Ács Tibortól Füstöss Lászlóig, Gábor Évától Móra Lászlóig, Nagy Bélától Szőkefalvy-Nagy Zoltánig, Tasnádi Kubacska Andrástól Zsigmond Gáborig jeles tudománytörténészek, pályatársak, tanítványok írták. Egy-egy kötetben az életrajz és a szakmai tevékenység ismertetése mellett alapos (gyakran teljes) bibliográfia, továbbá az adott tudósról szóló szakirodalom, valamint egyéb adatkörök (elismerések, kitüntetések, találmányok, szabadalmak stb.) szerepelnek.

A magyar tudomány története eme kivételes tárházának összesített közreadását vállalta az Arcanum Adatbázis Kft., amikor 2002-ben megjelentette a sorozatban eddig napvilágot látott 105 kötet anyagát. A CD-ROM a következő tudósokat mutatja be: Ábel Jenő, Acsády Ignác, Alexander Bernát, Arany János, Asbóth Oszkár, Balásházy János, Bánki Donát, Bárczi Géza, Barna Ferdinánd, Bartalus István, Bartók Béla, Bátky Zsigmond, Békésy György, Beöthy Leo, Bolyai János, Budenz József, Csengery Antal, Csűry Bálint, Duka Tivadar, Entz Ferenc, Ifj. Entz Géza, Eötvös Loránd, Erdei Ferenc, Erdélyi János, Fehér Dániel, Fényes Elek, Fonó Albert, Frank Ignác, Gegő Elek, Geleji Sán-

**KÉT
PORTRÉ A
KIADVÁNYBÓL**

Ūrményi József
(1741-1825)
kincstárnok,
országbíró, a
Ratio Educationis
megalkotója

Hadrovics László
(1910-1997)
nyelvész, egy. t.,
akadémikus,
a szláv szótárak
legismertebb
hazai szerzője

1. ábra

dor, Gombocz Zoltán, Gyarmathi Sámuel, Györfly István, Hadrovics László, Heller Farkas, Hermann Ottó, Hevesy György, Honti János, Hunfalvy János, Hunfalvy Pál, Hutyrá Ferenc, Huzella Tivadar, Illyés Géza, Ilosvay Lajos, Ipolyi Arnold, Jankó János, Jedlik Ányos, Jendrassik György, Kállai Ferenc, Kerecsényi Dezső, Kerpel-Fronius Ödön, Kiss Károly, Kniezsa István, Kodály Zoltán, Korach Mór, Korányi Sándor, König Gyula, Környei Kál-

mán, Körösi Csoma Sándor, Krenner József, Lajtha László, Lengyel Béla, Lóczy Lajos, Magyar László, Manninger Rezső, Marczali Henrik, Medveczky Frigyes, Melich János, Mészáros Lázár, Molnár Erik, Munkácsi Bernát, Németh Gyula, Ortutay Gyula, Ortway Rudolf, Paizs Dezső, Patantyús-Ábrahám Géza, Péterfy Jenő, Pikler Gyula, Ponori Thewrewk Emil, Révai Miklós, Rodiczky Jenő, Róheim Géza, Romhányi György, Rónay Jácint, Sajnovics János, Schaffer Károly, Schulek Elemér, Sebestyén Gyula, Sík Sándor, Simonyi Zsigmond, Szabó József, Szentágotai János, Szilárd Leo, Szinnyei József, Thán Károly, Toldi Ferenc, Trefort Ágoston, Ürményi József, Vámbéry Ármin, Varga József, Wartha Vince, Wigner Jenő,

Winkler Lajos, Zemplén Géza, Zsirai Miklós. Az ismertetések fényképpel és életrajzi lexikon-szócikk terjedelmű bevezetéssel kezdődnek, ezt követi az életpálya és tevékenység bemutatása.

A kiadvány Fólio Views 4 programja hatféle adatbázisnézet (keresés, böngészés, dokumentum, tartalom, találati lista, objektum) szerinti használatot tesz lehetővé, s ez biztosítja a teljes körű keresést az anyagban. Az eredményes felhasználást mindenre kiterjedő Sűgő segíti. A Windows 95/98/NT/2000/XP rendszerkövetelményű kiadványt a kiadó forgalmazza.

Árkos Iván
(BME OMIKK)

Mi a hasznuk a nemzeti bibliográfiáknak a jövőben?

Az egyetemes bibliográfiai számbavétel helyzete manapság

Az elmúlt harminc év alatt a könyvtáros közösség lépésről lépésre megvalósította az *egyetemes bibliográfiai számbavétel* (UBC = Universal Bibliographic Control) és a *kiadványokhoz való egyetemes hozzáférés* (UAP = Universal Access to Publications) IFLA által meghirdetett programját. Mára a kurrens *nemzeti bibliográfiák* (NB-k) készítése, kiadása és terjesztése a nemzeti könyvtárak küldetésnyilatkozatainak szerves része a köteles példányokra vonatkozó jogszabályokból adódóan. A kötelespéldány-jogszabályok azonban általában nem részletezik az NB-k megvalósításához szükséges eszközöket és technológiákat. Ugyanakkor manapság nem az NB-k a nemzeti kiadványtermés egyedüli nyilvántartói, hanem számos nem hivatalos bibliográfiai szolgáltató is, mint amilyenek a kiadói vagy terjesztői adatbázisok és webszolgáltatások, valamint az olyan vállalkozások, amelyekbe az NB-k gyakran integrálódnak. S habár az NB-k sokat fejlődtek az időben történő katalogizálás terén, nehezen képesek versenyre kelni a katalógusadatokat gyorsabban előállító és terjesztő kereskedelmi szektorral. Ezek szolgáltatásai gyakran a CIP rekordokon alapulnak, és nincs minden nemzeti könyvtár a Library of Congresshez hasonló helyzetben, hogy elektronikus CIP szolgáltatást is nyújtson.

A nemzeti bibliográfiák főbb funkciói

Az 1970-es évek elejétől a kötelespéldány-törvényekből kiindulva az NB-k legfontosabb fel-
lőssége, hogy:

- tájékoztassanak a kurrens kiadványokról,
- őrizzék a nemzeti kiadványtermés emlékezetét,
- ugyanakkor legyenek eladható termékek, amelyeket inkább a külföldi piacra szánnak, mint a hazaira.

Másként fogalmazva:

- az NB aktuális tájékoztatást nyújt a nemzeti kiadványtermésről,
- az állománygyarapítás tájékoztató eszköze,
- az NB rekordjait az ország valamennyi könyvtára felhasználja,
- az NB rekordjait nemzetközi bibliográfiai tárházban hasznosítják, ezáltal teszik ismertebbé az egyes nemzetek kiadványtermését.

Harminc év múltán megállapíthatjuk, hogy az NB-k hasznára vonatkozó hagyományos alapelvek még mindig érvényesek ugyan, de összefüggésükben nézve, az elmúlt tíz évben gyökeresen meg is változtak.

Mi változott meg a nemzeti bibliográfiák világában?

Mindenekelőtt a könyvtári infrastruktúra automatizálása és az online nemzeti bibliográfiai rekordok elérhetősége változott meg, ami azt jelenti, hogy a rekordok ma többnyire hozzáférhetők a nemzeti könyvtárak online katalógusaiból. Egyre nyilvánvalóbb az eltérés a beszolgáltatott köteles példányok és az NB-kben közölt kiadványok között, különösenképpen a hagyományos dokumentumokat illetően. Néhány ország világosan megkülönbözteti a köteles példányok és a nemzeti bibliográfia gyűjtőkörét.